



ASEB

ACTIVE SENIORS' EDUCATION
WITHOUT BARRIERS



Erasmus+

Active Seniors Educations without Barriers
2020-1-CZ01-KA204-078151

AKTÍVNE BAZBARIÉROVÉ VZDELÁVANIE PRE SENIOROV

Prvé výsledky medzinárodného projektu

Fakulta zdravotníctva Katolíckej univerzity v Ružomberku v spolupráci s Katedrou hudby na Pedagogickej fakulte KU sa v septembri roku 2020 stala súčasťou medzinárodného projektu Aktívne bezbariérové vzdelávanie pre seniorov (ASEB – *Active Seniors Educations without Barriers*), ktorého hlavným riešiteľom je Ostravská univerzita v Ostrave. Ďalšími partnermi sú dve portugalské inštitúcie – Seniorská Univerzita vo Ferreira do Zêzere (*Universidade Sénior de Ferreira do Zêzere*) a Asociačná sieť univerzít tretieho veku (RUTIS – *Associação Rede de Universidades da Terceira Idade*) so sídlom v Porte. Do projektu sú zapojení manažéri, ekonómovia, technici, hudobní odborníci a experti z oblasti kultúrneho dedičstva zo všetkých štyroch inštitúcií, ktorí pracujú pod dohľadom gestorky a hlavnej koordinátorky projektu Ing. Zdeňky Telnarovej, Ph.D. z Ostravskej univerzity.

Seniorská Univerzita vo Ferreira do Zêzere vznikla vďaka združeniu zameranému na zlepšovanie a sociálnu starostlivosť v Piase (*Associação de Melhoramentos e Bem Estar Social de Pias*) v apríli roku 2009. V súčasnosti ju navštevuje 50 študentov, z ktorých sú niektorí cudzinci. Poslaním tejto inštitúcie je podporovať vedomosti a kultúrnu, vedeckú a technickú výučbu v rôznych oblastiach vedomostí a sociálnej činnosti. Hlavným cieľom univerzity je propagovať neformálne vzdelávanie, podporovať účasť a organizáciu seniorov na kultúrnych, občianskych, vyučovacích a záujmových činnostiach, rozvíjať medziľudské a sociálne vzťahy medzi rôznymi generáciami a v neposlednom rade podporovať dobrovoľníctvo a solidaritu. Spolupráca na portugalskej národnej úrovni sa realizuje v rámci aktivít RUTIS. Je to súkromná inštitúcia sociálnej solidarity a verejnej služby na podporu komunity a seniorov na národnej i medzinárodnej úrovni, ktorá bola založená v roku 2005. Každoročne organizuje niekoľko podujatí, ktoré zabezpečujú rôzne univerzity a na ktorých sa prezentujú hudobné či divadelné skupiny, akademie, umelecké a tanečné slávnosti. Hlavným zameraním RUTIS je podpora aktívneho starnutia a podpora seniorských univerzít v Portugalsku.

Univerzity tretieho veku (U3V) v Českej republike fungujú podľa tzv. francúzskeho modelu vzdelávania seniorov, ktorý bol predstavený v roku 1973 v Toulouse a pre ktorý je typické úzke napojenie na univerzitné prostredie. Medzi výhody tohoto modelu patrí predovšetkým aktívna participácia kvalifikovaných vysokoškolských pedagógov na výuke seniorov, ako aj možnosť využitia priestorovo-technického potenciálu danej univerzity. V Čechách sa od roku 1993 univerzity tretieho veku združujú v Asociácii univerzít tretieho veku, ktorá je členom AIUTA (*Internation Association of the Universities of the Third Age*), EFOS (*European Federation of Older Students*) a európskej informačnej siete pre U3V. Univerzity, ktoré sú súčasťou Asociácie, môžu každoročne žiadať Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy o finančné prostriedky, ktoré sa významne podieľajú na pokrytí nákladov a umožňujú minimalizovať poplatky seniorov na úroveň symbolických čiastok. V súčasnosti možnosť štúdia na U3V ponúka väčšina českých verejných

vysokých škôl a tiež niektoré súkromné vysoké školy. V Ostrave bola U3V založená pri Ostravskej univerzite v roku 1991. Skupina seniorských frekventantov v súčasnosti pracuje s etablovaným speváckym zborom *Collegium bonum*. Záštitu nad celým projektom prevzala ZUŠ Eduarda Marhuly v Ostrave – Malých Horách.

Na Slovensku sa systematické vzdelávanie seniorov uskutočňuje od roku 1990, kedy vznikla prvá Univerzita tretieho veku (UTV) na Univerzite Komenského v Bratislave. Následne sa k tejto iniciatíve pripojili aj iné univerzity a boli otvorené ďalšie UTV v Martine, Nitre a v Banskej Bystrici. Na Katolíckej univerzite v Ružomberku vznikla UTV v roku 2006. Zameranie študijných programov pre seniorov na Slovensku je rôznorodé, avšak doposiaľ sa zrealizovalo len veľmi málo programov s hudobným obsahom. Zapojenie sa do projektu ASEB je preto vynikajúcou príležitosťou zoznámiť sa s podobným typom vzdelávania v zahraničí a na základe tejto spolupráce vytvoriť originálny hudobný kurz so širším európskym zameraním. Do spolupráce na projekte bol pozvaný ružomerský *Chrámový zbor Andrej*. Je to autonómne teleso, ktoré svoje aktivity organizuje samostatne, príležitostne a výlučne na duchovné účely, teda vystupuje len počas slávnostných bohoslužieb na veľké liturgické sviatky a odpustové slávnosti, resp. na samostatných koncertoch.

Cieľom projektu je vytvoriť systém inkluzívneho vzdelávania seniorov s využitím informačných technológií a neverbálnej komunikácie pomocou hudby. Používanie hudby v geriatrickej a gerontologickej je čoraz frekventovanejšie, pretože hudba má výrazné účinky na psychologickú, emocionálnu, fyzickú a sociálnu úroveň, ktoré nakoniec ovplyvňujú úroveň sebaúcty a socializácie starších ľudí. Hudobné činnosti vykonávané staršími ľuďmi, najmä tie, ktoré majú improvizatívny charakter, môžu mať vplyv na výkonnosť a zlepšovanie fyzického i psychického stavu seniorov. A keďže v projekte ASEB zúčastnení aktéri pochádzajú z rôznych etnických skupín, je nevyhnutné zamerať sa aj na význam interkultúrneho vzdelávania.

Ďalšími cieľmi projektu Aktívne bezbariérové vzdelávanie pre seniorov je vytvorenie a tzv. pilotáž spoločných metodických postupov pre seniorské zbory, rozvíjanie e-learningových kurzov o kultúrnom dedičstve z partnerských krajín, vytvorenie platformy na zdieľanie výsledkov a komunikácie, vydanie originálneho medzinárodného spevníka pre spoločné vzdelávanie a príprava vybraných seniorov zo všetkých partnerských krajín na záverečný výstup vo forme medzinárodného koncertu. Jedným z najdôležitejších zámerov projektu je vzbudenie aktívneho prístupu seniorov k vzdelávacím aktivitám a sociálnemu začleneniu.

Hoci pandémia výrazne poznačila začiatok spolupráce na tomto zaujímavom projekte, dnes sa všetci účastníci tešia z prvých dielčích výsledkov. Platforma na zdieľanie informácií a vzájomnú komunikáciu bola vytvorená už na začiatku riešenia projektu a postupne sa dopĺňa o nové informácie. Po niekoľkých online stretnutiach zainteresovaných účastníkov sa v dňoch 11. – 19. septembra 2021 hudobní experti v zostave Márcio Rafael Gomes Cabral, José Eduardo de Figueiredo Lima Rebola (Portugalsko), Eva Polášková, Jan Mlčoch (Česká republika), Janka Bednáriková a Zuzana Zahradníková (KU v Ružomberku) osobne stretli na pracovnom týždni vo Ferreira do Zêzere, počas ktorého prekonzultovali všetky podrobnosti a spôsoby napĺňania cieľov projektu. Výsledkom tohto stretnutia, ale aj niekoľkomesačnej predchádzajúcej práce bolo vytvorenie dvoch metodických dokumentov, z ktorých širšia verzia zachytáva ciele, štruktúru, náplň a realizáciu celého projektu, užšia verzia zas môže poslúžiť ako príručka pre zborníkov seniorských speváckych zborov pri zborových nácvikoch, resp. pri orientovaní sa v seniorskom hudobnom priestore. Druhým zaujímavým výstupom bude čoskoro medzinárodný spevník obsahujúci 30 piesní z portugalského, českého i slovenského repertoáru. Spevník sa stane hlavným študijným materiálom pri príprave a realizácii záverečného výstupu - koncertu medzinárodne vytvoreného seniorského zboru, ktorý sa uskutoční v Českej republike v roku 2022. Nemenej významnou aktivitou, ktorá má ambíciu preniesť sa do širšieho priestoru seniorského vzdelávania,

je e-learningový kurz Kultúrne dedičstvo. Jeho obsahová náplň je pripravená v troch jazykových mutáciách a v dohľadnej dobe sa stane predmetom vzdelávania účastníkov projektu.

Postoj spoločnosti k starobe a starým ľuďom je v súčasnosti, žiaľ, skôr negatívny. Starnutie je chápané ako obdobie, počas ktorého človek môže len chátrať. Hodnotový systém spoločnosti, ktorá zdôrazňuje zachovanie mladistvého vzhľadu a vyžaduje maximálny výkon, starých ľudí veľmi znevýhodňuje. Veríme, že vďaka realizácii projektu ASEB sa nám aspoň čiastočne podarí znegovať tieto trendy a ponúkneme tak pre seniorov nové možnosti a koncepty. Sociálna inklúzia prostredníctvom hudby, ktorú tu môžeme označiť ako vzdelávací nástroj pre seniorov, môže tiež slúžiť ako zdroj sociálnej mediácie a nových medziľudských vzťahov v interakcii s novými subjektmi a inštitúciami v domácej i medzinárodnej komunite.

Janka Bednáriková

